

УДК 628.157

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ТА ЇЇ ПРОЯВИ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Р. С. Коваль

Студентка 4 курсу, група ТТАТ-41, навчально-науковий автодорожній інститут
Науковий керівник - к.п.н, доцент Г. І. Ткаченко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розкриті особливості девіантної поведінки, її основні причини та форми прояву, проаналізовані девіації, що зустрічаються в сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: девіація, молодь, поведінка, алкоголізм, наркоманія, злочинність, самогубство, проституція, дослідження.

В статье раскрыты особенности девиантного поведения, его основные причины и формы ее проявления, проанализированы девиации, что существуют в современном украинском обществе.

Ключевые слова: девиация, молодежь, поведение, алкоголизм, наркомания, преступность, самоубийство, проституция, исследования.

This article presents the specifics of deviant behavior and its underlying causes and forms of its manifestation, analyzed the deviation of the modern Ukrainian society.

Keywords: deviation, youth, behavior, alcoholism, drug addiction, crime, suicide, prostitution, research.

Актуальність. Практично все життя будь-якого суспільства характеризується наявністю девіацій. Соціальні відхилення, тобто девіація, є властивістю кожної соціальної системи. Тому вміння виявляти причини таких відхилень, знаходити шляхи подолання їх негативних форм повинне бути притаманним кожній сучасній людині.

Постановка проблеми. Проблема вивчення девіантної поведінки молоді відрізняється особливою гостротою. Виявлення причин девіацій, їх форм та наслідків - важливий інструмент соціального контролю й управління суспільством.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке суспільство виробляє певні «правила гри»: як повинен чоловік виглядати і чим займатися, що говорити, кому і в якій послідовності. Невідповідність тим же самим стандартам, а це є дуже широкий спектр явищ- починаючи від безквиткового проїзду в автобусі і закінчуючи вбивством людини характеризується поняттям «девіація» [2].

Терміни «девіація», «девіантний» походить від лат. deviation – відхилення.

Девіація - це вчинки, діяльність людей, соціальних груп, які не відповідають встановленим у даному суспільстві нормам або визнаним шаблонам і стандартам поведінки.

Девіація може існувати на індивідуальному рівні, коли окремих індивід порушує норми своєї групи або суспільства, а також на груповому рівні, коли та чи інша група відмовляється від встановлених суспільством правил. Прояви девіантної поведінки, що набувають масового характеру та широкого поширення в суспільстві або в середовищі певною соціальною групою, називають соціальним відхиленням.

Девіантну поведінку розглядають у широкому і вузькому значеннях. В широкому значенні девіантною поведінкою можна назвати будь які дії, які не відповідають існуючим у даному суспільстві нормам і соціальним стереотипам. При такому підході варто розрізняти позитивну та негативну девіацію.

Позитивна девіація служать засобом прогресивного розвитку системи, підвищення рівня її організованості, подолання застарілих, консервативних чи реакційних стандартів поведінки. Це соціальна творчість, героїчні вчинки, самопожертвування, надприродні інтелектуальні здібності, надпрацездатність та ін.

Негативна девіація дисфункціонує, дезорганізовує систему, підриваючи часом її основи. Це соціальна патологія: злочинність, алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид тощо.

Соціологія приділяє серйозну увагу вивченню таких форм девіантної поведінки. Зупинимося на деяких різновидах девіантної поведінки у молодіжному середовищі.

Злочинність - найбільш небезпечне відхилення від соціальних норм. До злочинців, які скоюють молоді люди насамперед відносять такі як шахрайство, крадіжки, пограбування, вбивства тощо. Останнім часом спостерігається тенденція до зростання злочинності серед дітей. Скоєно 14 тис. злочинів. Найбільша питома вага злочинів, вчинених неповнолітніми у Кіровоградській (8,8%), Житомирській (8,7%), Хмельницькій (8,3%), Закарпатській (7,9%) та Волинській (7,7%) областях. Кожен п'ятий підліток повторно скоює злочин. З року в рік кількість таких дітей збільшується. У більшості регіонів України зростає рецидивна та групова злочинність серед молоді.

Мотивами вчинення злочинів можуть виступати: важке матеріальне становище, яке скорочує можливості підлітків для задоволення своїх інтересів і бажань, що часто штовхає неповнолітніх на скоєння злочинів. Також це є і психологічний чинник: це і конфлікти з батьками, вчителями, психічні розлади самого себе [4,5].

Пияцтво та алкоголізм набули широкого розповсюдження серед молоді. Фактично алкоголь ввійшов у наше життя, ставши елементом соціальних ритуалів, обов'язковою умовою офіційних церемоній, свят, деяких способів проведення часу, вирішення особистих проблем. Однак ця соціокультурна ситуація дорого обходиться суспільству. Для молоді алкоголь засіб для розкріпачення і подолання сором'язливості, від якої страждають багато підлітків.

За даними досліджень 33% опитуваних в Україні дітей вперше скуштували алкоголь у 13-15 років, 15% підлітків вперше прикладаються до чарки в 10-11 років. У 16-17 років майже всі підлітки вже «про дегустували» спиртні напої. Щорічно в країні від надмірного вживання неякісних алкогольних речовин помирають понад 24 тис. людей. На дорогах з вини п'яних водіїв гине понад 3 тис. осіб. І ці цифри на жаль неухильно зростають. Алкоголь руйнує сім'ї, кількість дітей сиріт при живих батьках постійно зростає [6,7].

Наркоманія. Шлях молодих людей до наркоманії починається з бездоглядності з боку суспільства і сім'ї, коли підліток потрапляє під вплив так званого авторитету неформальної групи. Переважна більшість наркозалежних-молоді люди віком від 15 до 25 років. За останні 10 років частка хворих на наркоманію серед неповнолітніх збільшилась у 6-8 разів. В Україні зареєстровано понад 80 тис. наркозалежних осіб. І ці дані не є повністю достовірними, так як ці цифри можуть у 5-10 разів бути більшими. Психіатри і психологи застосовують різні методи лікування, від цієї згубної звички назавжди звільняються лише 10-12% наркоманів. Решта 80-90% починають приймати наркотики.

Збільшується кількість злочинів, які здійснюється під дією наркотичних речовин цифра яких досягає 2, 5 тис. злочинів, а безпосередньо органом внутрішніх справ зареєстровано 7,9 тис. злочинів, скоєних наркоманами [8,9].

Самогубство. Щороку накладають на себе руки 12 тис. українців. Третина тих, що вижили, роблять повторні спроби. Половина самогубств припадає на 25-30 років. Цифри далеко не об'єктивні, бо маса суїцидів замаскованих під нещасні випадки [10].

Проституція- це форма соціального паразитизму. За даними статистики близько 50 тис. жінок надають сексуальні послуги за гроші. Кожна 6-7 проститутка - неповнолітня. Більше всього проститутток працює в обласних центрах, зонах відпочинку і територіях, де велика кількість трудових мігрантів. Таким чином, найбільша кількість проститутток в Києві – близько 9 тис. чоловік, в Одеській області-близько 6 тис., в Донецькій і Дніпропетровській більше 3 тис., в Харківській – 2,5 тис., в Криму - близько 2 тис. [11,12].

В соціології девіантної поведінки немає єдиної точки зору щодо причин та обставин походження девіації. Так наприкінці XIX ст. італійський лікар Цезаре Ламброзо виявив зв'язок між кримінальною поведінкою та певними фізичними рисами. Він зазначав, що всі люди схильні до визначених типів поведінки за своїм біологічним складом, що «кримінальний тип» асоціюється з поверненням до більш ранніх стадій людської еволюції. Цей тип можна визначити за такими характерними рисами, як виступаюча нижня щелепа, ріденька борідка, та знижена чутливість до болю [14].

Поняття девіації у соціологічну систему ввів французький соціолог Еміль Дюркгейм, вивчаючи такий вид девіантної поведінки, як самогубство. Він пропонує теорію аномії, яка розкриває значення соціальних і культурних факторів. За Дюркгеймом, основною причиною девіацій є аномія, буквально, "відсутність регуляції", "безнормність". По суті аномія — це стан дезорганізації суспільства, коли цінності; норми, соціальні зв'язки або відсутні, або стають хиткими і суперечливими.

Ще щодо причин девіантної поведінки, то часто коріння девіації лежить у глибинних процесах подружнього життя сім'ї, коли дитина стикається з байдужістю, нерозумінням, колізіями між батьками, неправильно встановленими пріоритетами. Це породжує такі девіації, як обрання дітьми поведінки безпритульних, бродяжництво, жебрацтво тощо. Сьогодні в соціальній літературі безпритульність описується як "стан людської особистості, який характеризується відсутністю мінімальної пристосованості до вимог, що висуваються до поведінки суспільством".

Варто враховувати, що Україна переживає далеко не кращі часи. Негаразди і труднощі, які мають місце в країні, особливо відбиваються на молоді. І як підкреслює доктор філософських наук Микола Михальченко, то в українському суспільстві розмиті поняття добра і зла, правди і брехні, злочинності і порядності, демократії і порядку. Все це породжує високий рівень аномії серед молоді.

Великий вплив на формування девіантної поведінки справляє телебачення і та інші ЗМІ, а саме пропаганда пияцтва, куріння, та жорстокості в кіно. Більшість підлітків запозичують моделі поведінки й цінності з низько пробної теле-, радіо-, відеопродукції, музичних та художніх творів, інтернету (соціальні мережі).

Так дослідження Мічиганського університету засвідчили, що насилля на екрані справляє на людину вплив, подібний нікотину. Чим більше насилля бачить людина, тим більше воно їй подобається. Мало того, в неї виробляється звичка до актів насильства. Якщо її позбавити на певний час подібних видовищ, то вона починає відчувати дискомфорт.

Висновок. Проблема девіантної поведінки привертає все більшу увагу соціологів. Але завдання полягає не лише у дослідженні девіації та формуванні конкретних шляхів її запобігання боротьби з нею, а й в повсякденній практичній роботі по створенню суспільства, де пріоритетними будуть гуманістичні цінності.

Список використаної літератури:

1. Холостова Є.І. Технології соціальної роботи/ Є.І. Холостовой//Підручник. - ИНФРА-М, 2002.
2. Що таке девіантна поведінка [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ehow.com.ua/health/shho-take-deviantna-povedinka.html>
3. Девіантна поведінка.[Електронний ресурс]. – режим доступу: http://opmpk.at.ua/publ/deviantna_povedinka_prichini_viniknennja_ta_formi_projavu/1-1-0-4
4. Статистичний довідник / Злочинність.-2011.- С.496.
5. Денисюк О. Забезпечити права дітей, аби держава мала майбутнє./ О. Денисюк// Голос України.- №227.-Грудень 2011.-С.4.
6. Тимошук В. Усі на боротьбу з алкогольною експансією!/В. Тимошук //Голос України. - №41.- Березень 2012. -С.13.
7. Шихирев П.М. Жити без алкоголю? Соціально-психологічні проблеми пияцтва та алкоголізму/ П.М. Шихирев// Посібник.-1998.
8. Деменьт'єва І.Ф. Підлітки і наркотики./І.Ф. Деменьт'єва// Підручник.- 1997.
9. Яковець Н. Скажемо наркотикам «ні»./ Н. Яковець //Безпека життєдіяльності.- 2013.-№5.-С.4-6.
10. Щирба Є. Думав, жінка зараз увійде й врятує його./ Є.Щирба // Телегазета по-українськи.-№4.- Січень 2013.-С.20.
11. Голод С.І. Проституція в контексті змін статевої моралі /С.І. Голод / Социс. -2004, № 2.
12. УНІАН. Статистика. Проституція [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://wek.com.ua/article/66488/>
13. Примуш В.М. Загальна соціологія./ В.М. Примуш // Навчальний посібник.- С.501-512.
14. Пшеничюк О.В., Романовська О.В. Соціологія /О.В. Пшеничюк, О.В. Романовська // Підручник. – 2008. – С.108-110